

The Holy See

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 13. siječnja 2010.

Prosjački redovi – model velike obnove u novom povijesnom dobu

Draga braćo i sestre!

Na početku nove godine osvrnut ćemo se na povijest kršćanstva da vidimo kako se povijest razvija i kako se može obnoviti. U njoj možemo vidjeti kako su upravo sveti, vođeni Božjim svjetlom, ti koji su istinski obnovitelji života Crkve. Kao oni koji uče riječju i svjedoče vlastitim primjerom, itekako znaju promicati postojanu i duboku crkvenu obnovu, jer su oni sami duboko obnovljeni i u doticaju su s pravom novošću: Božjom prisutnošću u svijetu. Ta utješna stvarnost, naime da se u svakom naraštaju rađaju sveti i donose sa sobom kreativnost obnove, trajno je prisutna u povijesti Crkve usred alosti i negativnih aspekata njezina putovanja. Vidimo, naime, iz stoljeća u stoljeće, kako se rađaju također snage reforme i obnove, jer je Božja novost neiscrpna i daje uvijek novu snagu za ići naprijed. Tako je bilo i u trinaestom stoljeću kada su nastali i snano se razvili prosjački redovi koji su bili model velike obnove u novom povijesnom dobu. Bili su prozvani tako zbog svojega "prosjačenja", to jest poniznog traženja ekonomske pomoći od ljudi kako bi izvili zavjet siromaštva i vršili vlastito poslanje. Od prosjačkih redova koji su nastali u tome razdoblju, najpoznatiji i najvaniji su manja braća i braća propovjednici, poznati kao franjevci i dominikanci. Prozvani su tako po svojim utemeljiteljima, Franji Asiškome i Dominiku iz Guzmanu. Ta su dvojica velikih svetaca znala pronicljivo iščitavati "znakove vremena", shvativši izazove s kojima se Crkva njihova doba morala uhvatiti u koštac.

Prvi je izazov predstavljalo širenje raznih vjerničkih skupina i pokreta koji su, premda nadahnuti

legitimnom eljom za istinskim kršćanskim ivotom, često izlazili iz krila crkvene zajednice. Oni su bili sušta suprotnost bogatoj i lijepoj Crkvi koja se razvila upravo procvatom monaštva. U svojim sam nedavnim katehezama govorio o monaškoj zajednici u Clunyju, koja je uvijek sve više privlačila mlade te dakle vitalne snage, ali jednako tako i dobra i bogatstva. Razvila se tako, što je i logično, u prvom trenutku Crkva bogata, također nepokretnom, imovinom. Takvoj se Crkvi opiralo shvaćanje da je Krist došao na zemlju siromašan i da bi prava Crkva morala biti upravo Crkva siromašnih; elja za istinskom kršćanskom autentičnošću opirala se tako stvarnosti Crkve kakvu se moglo u to doba vidjeti. Riječ je o takozvanim srednjovjekovnim pauperističkim (prosjačkim) pokretima. Oni su se estoko protivili načinu ivota svećenika i redovnika toga doba, optuujući ih da su izdali evanđelje i da ne prakticiraju siromaštvo poput prvih kršćana te da su biskupskoj slubi suprotstavili vlastitu "paralelnu hijerarhiju". Osim toga, da bi opravdali vlastita opredjeljenja, širili su učenja nespojiva s katoličkom vjerom. Na primjer, pokreti katara ili albigenza širili su krivovjerja, poput obezvrjeđivanja i prezira materijalnog svijeta – protivljenje bogatstvu ubrzo se pretvorilo u protivljenje materijalnoj stvarnosti kao takvoj –, nijekanja slobodne volje kao i dualizam, to jest postojanje jednog drugog, zlog počela kojeg se poistovjećivalo s Bogom. Ti su pokreti polučili uspjeh, osobito u Francuskoj i Italiji, ne samo zbog čvrste organizacije, već također zato jer su prokazivali stvarni nered u Crkvi, prouzročen nimalo uzornim vladanjem raznih predstavnika klera.

Franjevci i dominikanci, tragom svojih utemeljitelja, pokazali su, naprotiv, da je moguće ivjeti evanđeosko siromaštvo bez raskida zajedništva s Crkvom; pokazali su da Crkva ostaje pravi, istinski prostor evanđelja i Pisma. Štoviše, Franjo i Dominik su upravo iz dubokog zajedništva s Crkvom i s papom crpili snagu svoga svjedočanstva. S jednim potpuno novim izborom u povijesti posvećenog ivota, članovi ovoga Reda ne samo da su se odricali posjedovanja osobnih dobara, kao što su to još od davnine činili monasi, već se isto tako nisu htjeli navezivati na zemaljska dobra i nepokretna dobra. Htjeli su tako svjedočiti ivot u krajnjoj skromnosti, da bi bili solidarni sa siromašnima i uzdali se samo u providnost, ivjeli svaki dan od providnosti, od pouzdanog predanja u Boje ruke. Taj osobni i zajednički stil prosjačkih redova, povezan s potpunim prianjanjem uz učenje Crkve i njezin autoritet, veoma su cijenili pape toga doba, poput Inocenta III. i Honorija III., koji su pružili svoju punu potporu tim novim crkvenim iskustvima, prepoznavši u njima glas Duha Svetoga. Plodovi nisu izostali: pauperističke skupine koje su se odijelile od Crkve ponovno su stupile u crkveno zajedništvo ili su, polako, postajale sve manje da bi na kraju nestale. I danas, premda ivimo u društvu u kojem često prevladava "imati" nad "biti", ljudi su vrlo osjetljivi na primjere siromaštva i solidarnosti, koje vjernici pružaju hrabrim opredjeljenjima. Svijet, kao što je podsjetio Pavao VI. u *Evangellii nuntiandi*, rado sluša učitelje koji su ujedno i svjedoci. To je pouka koju se nikada ne smije smetnuti s uma u djelu širenja evanđelja: ivjeti prvi ono što se naviješta, biti zrcalo boanske ljubavi.

Franjevci i dominikanci bili su svjedoci, ali i učitelji. Naime, druga potreba koja je bila raširena u njihovo doba bila je poučavanje u vjeri. Brojni su vjernici, koji su ivjeli u gradovima koji su se sve više širili, eljeli prakticirati duhovno intenzivan vjerski ivot. Nastojali su dakle produbiti poznavanje vjere i imati vođu na teškom, ali uzbudljivom putu svetosti. Prosjački su redovi znali uspješno izaći

ususret također toj potrebi: naviještanje evanđelja u jednostavnosti i u njegovoj dubini bio je, moda čak i glavni, cilj toga pokreta. S velikim su se, naime, aom posvetili propovijedanju. Bilo je mnogo vjernika, često su to bila prava pravcata mnoštva, koja su se okupljala radi toga da slušaju propovjednike u crkvi i na otvorenom, sjetimo se samo, primjerice, svetoga Antuna. U svojim su propovijedima obrađivali teme bliske narodu, prije svega vršenje teologalnih i moralnih kreposti, slueći se konkretnim, lako shvatljivim primjerima. Osim toga, učili su ljude kako jačati molitveni ivot i pobonost. Na primjer, franjevci su veoma širili pobonost prema Kristovu čovještvu, te poticali vjernike da nastoje nasljedovati Gospodina. Ne čudi stoga što je bilo mnogo vjernika, muškaraca i ena, koji su izabirali franjevce i dominikance, traene i cijenjene duhovne vođe i ispovjednike, za svoje vođe na putu vjere. Nastala su, tako, udruenja vjernika laika koja su se nadahnjivala na duhovnosti svetoga Franje i svetoga Dominika, prilagođenoj njihovu ivotnom stanju. Riječ je o franjevačkom i dominikanskom trećem redu. Drugim riječima, ponuda jedne "laičke svetosti" privukla je brojne osobe. Kao što je podsjetio Drugi vatikanski koncil poziv na svetost nije pridran za neke, već je univerzalan (usp. *Lumen gentium*, 40). I danas svaki kršćanin mora teiti "mjeri kršćanskoga ivota", kojem god da ivotnom staleu pripadao!

Vanost prosjačkih redova u Srednjem vijeku je bila tako velika da su se laičke ustanove, poput radničkih udruenja, starih korporacija i samih građanskih vlasti, često utjecale duhovnom savjetu pripadnika tih redova pri sastavljanju svojih pravila a, katkad, i za rješavanje unutarnjih i vanjskih sukoba. Franjevci i dominikanci su postali duhovne vođe u srednjovjekovnom svijetu. S velikom su pronicljivošću provodili u djelo pastoralnu strategiju prilagođenu društvenim promjenama. Kako je bilo mnogo onih koji su se selili iz sela u grad, podizali su svoje samostane ne više u ruralnim, već u urbanim sredinama. Osim toga, u vršenju svojega dušobriničkog djelovanja bili su prisiljeni seliti se prema pastoralnim potrebama. S jednim drugim, potpuno novim izborom, prosjački su redovi napustili načelo stalnog boravišta, uvrijeeno u drevnom monaštvu, te izabrali potpuno novi način. Manja braća i propovjednici putovali su od mjesta do mjesta, nošeni misionarskim poletom. Slijedom toga njihov je unutarnji ustroj bio drukčiji od onoga kojeg je imala većina monaških redova. Namjesto tradicionalne autonomije koju je uivao svaki samostan, oni su veću vanost pridali Redu kao takvom te generalnom poglavaru, kao i ustroju provincija. Tako su pripadnici prosjačkih redova bili u većoj mjeri raspoloivi za potrebe opće Crkve. Ta je fleksibilnost omogućila slanje najprikladnije braće u točno određene misije te su prosjački redovi stigli u sjevernu Afriku, na Bliski Istok i u Sjevernu Europu. S tom fleksibilnošću obnovljen je misijski dinamizam.

Drugi veliki izazov predstavljale su ondašnje kulturne promjene. U učilištima su se vodile ive rasprave oko nekih novih pitanja. Manja braća i propovjednici nisu se ustručavali prionuti i toj zadaći te su, kao studenti i profesori, ušli u najpoznatija sveučilišta toga doba, osnivali studijske centre, iznjedrili vrijedne tekstove, osnovali prave pravcate filozofske škole, bili protagonisti skolastičke teologije u njezinu najboljem razdoblju te imali značajan utjecaj na razvoj misli. Najveći mislioci, sveti Toma Akvinski i sveti Bonaventura, pripadali su prosjačkim redovima, radeći upravo s tom snagom nove evangelizacije, koja je obnovila također hrabrost misli, dijalog između razuma i vjere. I danas postoji "ljubav prema istini i ljubav u istini", "ljubav prema umnom radu" koji treba

provoditi u djelo, kako bi prosvjetljivali duhove i povezali vjeru s kulturom. Silan trud koji su franjevci i dominikanci ulagali u svom radu na srednjovjekovnim sveučilištima poziv je, dragi vjernici, i nama da budemo prisutni u mjestima znanstvene elaboracije, kako bismo, s poštivanjem i uvjerenjem, pružili svjetlo evanđelja o temeljnim pitanjima koja se tiču čovjeka, njegova dostojanstva, njegova vječnog usuda. Osvrćući se na ulogu franjevaca i dominikanaca u Srednjem vijeku, duhovnu obnovu koju su pokrenuli te novi ivot kojeg su saopćavali svijetu, jedan je monah rekao: "U to je doba svijet stario. U Crkvi se pojaviše dva reda, koja joj vratiše mladost da moe ivjeti orlova vijeka" (Burchard d'Ursperg, Chronicon).

Draga braćo i sestre, zazovimo Duha Svetoga, neprolaznu mladost Crkve: on će svakom od nas dati osjetiti urgentnost pružiti dosljedno i hrabro svjedočanstvo evanđelja, kako ne bi nikada nestalo svetaca, koji će učiniti da Crkva zablista poput uvijek čiste i lijepe zaručnice, bez ljage i nabora, kadre neodoljivo privući svijet prema Kristu.